

כתובות כב

חתם סופר פרשת תולדות

עניין: אמתלא אצל יצחק אבינו

שו"ת הרמ"א סי' ב

בגיטא סמוך למוחו יע"ש, וז"ל דס"ל לרמזיין דכל שפושא דזר לשום תחזובה צעולם עבד להערים ולומר יותר מה שצריך כדי שיאמינו לו, והארכתי צזה בתשובה ז) והבאתי רא"י לדבריו ממס' גזרים כ"ח

וראיה לדבר מענין יצחק אבינו עם רבקה אשתו בשנותו את טעמו לפני אבימלך, שאמר עליה [בראשית כו, ז] אחותי היא, ושימש עמה בסתר, שנאמר [שם ח] וישקף אבימלך בעד החלון, הנה אף על פי שהוחזקה לכולם באחותו, מכל מקום היה מותר לשמש עמה⁷, אף על גב דאחותו אסורה לבני נח כידוע מדבריהם ז"ל, [א"ה, ואם כן היה לו לאבימלך להוכיח את יצחק על זה או לענשו על הדבר, ומדנסתפק באמתלתו, ודאי התנצל יצחק נגדו, דמאחר שיש לו אמתלא נכונה ראוי להיות נאמן על הדבר, וק"ל], אלא ש"מ דמאחר דהוי ליה אמתלא כמו שאמר⁸ כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה דהוי שרי, וא"כ הוא הדין בנדון זה. דאין לומר דשאני לגבי יצחק דהוה מצי להתירה אפילו למה שהחזיקה לאחותו ולומר להם, כמו שהשיב אברהם באמרו [שם כ, יב] אך לא בת אמי, ואותה האחות מותרת לבני נח, וכן הוי שרי. דזה אינו, דאילו לא אמר להם יצחק אחותי גמורה היא, היה מתרץ להם בענין זה ולא היה מזלזל אותם לומר אין יראת אלהים במקום הזה. אלא ודאי שהחזיק להם באחותו גמורה, ולכן הוצרך לאמתלא זו, ולא היה מספיק לו התירוץ של אברהם אביו.

ועפ"י הלעה זו נ"ל ליישב מקראי קודש הללו, בהקדים מ"ש רמ"א בתשובה אהך עובדה דיצחק דמדינא לא היה יצחק נאמן שוב לומר אשתו כיון שאמר שהיא אחותו ושווי אנפשי חתיכה דאסורה חלה משום דיכיוצ אמתלא מספקת ח, והדבר תמוה קצת אכתי מי הכריחו לומר אחותי היא הא כו"מ למימר אין זאת אשתי ומה לו לומר אחותי, ומה אמתלא יש לו על זה, והא"ש אצימלך הוכיח לו, ואיך אמרת אחותי היא היה די לך לאמור אינה אשתי, אצל מי התיר לך להוסיף יותר, והשיב יצחק כי אמרתי פן אמות עליה, ומשום אימת מיתה עבד אינש להוסיף שקרא, ועל זה השיב אצימלך תיגח חי לא יאורע עיי"ז שום מכשול, אצל הכא כמעט שכב אחד העם את אשתך פי' חילו אמרת סהם אינה אשתי, לא היה שוכב אחד העם וגוי כי חשש חולי אשתך היא ומפני העם אתה אומר כן, אצל כשאמרת אחותך יאמינו לך שהאמת כן דמה לך לשקר כולי האי והם לא יתלו דעשית לגזם ונמלא הצאת מכשול עיי' דצריך וכן לא יעשה, ומשום הכי הקפיד לומר אחד המיוחד שבטם, דאילו בהדיועים י"ל מפני שהם הרשעים אשר מפניהם יגור לא חש הוא להכשילם והלעיטתו לרשע, אצל אחד העם שאינו נחמד בכך אינו ראוי שתכשילתו, וכיה סבור אצימלך שהוא אינו נחמד צעיני יצחק.

זוהר ח"א דף קמ ע"ב

ובצלמא דחתי: **וישאגין** אנשי המקום לאשתו ויאמר אחותי היא כמה דאמר אברהם בגין דשכינתא הוה עמיה ועם אחתיה ובגין שכינתא קאמר דכתיב (משלי ז) אמור להכמה אחותי את ועל דא אסתקף ואמר אחותי היא. הו אברהם ויצחק הכי אחתיו דודאי בגין קרא דכתיב (שיר ה) אחותי רעייתי יוגתי תמותי ובג"כ ודאי אחתיו לון לומר אחותי היא וע"ד אסתקפו לדיקיי"א ציה בקב"ה:

וידי כי ארכו לו שם הימים וגו'. את רבקה אשתו דייקא (ודא שכינתא כמה דע"ז כתיב צה שמות לב) ויקומו לנחך הכי נמי מצחק את) דא שכינתא דהוה עמה דרבקה. ד"א וכי ס"ד דיצחק הוה משמש ערסיה ציממא דהא תנינן ישראל קדישין אינון ולא משמשי ערסייהו ציממא ויצחק דהוה קדיש הוה משמש ערסיה ציממא. חלה ודאי אצימלך חכים הוה ואיך אסתכל באלטגניעותא דיליה דאיהו חלון כתיב הכא בעד החלון. וכתיב החם (שופטים ה) בעד החלון נשקפה ותיבב חם סיסרא מה להלן

